

наша СЛОВА

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 12 (1423) 20 САКАВІКА 2019 г.

101-я ўгодкі Беларускай Народнай Рэспублікі Гісторыя ў 1 год

21-га сакавіка споўніца роўна год, як высілкамі аднаго з мясцовых патрыётаў на Лідчыне быў усталяваны помнік-камень у гонар 100-годдзя БНР.

Сёння арганізатор і фундатар устаноўкі каменя ўспамінае:

- На пачатку 2018 г. мяне апанавала ідэя - у гонар 100-годдзя БНР усталяваць у годным месцы камень з адпаведным надпісам.

Перабіраў варыянты тэксту. Потым вырашыў праз свайго сябра, які жыве ў ЗША, параіца з Пазняком.

Той прапанаваў тэкст і горача падтрымаў саму ідэю - адмысловым зваротам праз інтэрнэт заклікаў ставіць памятны камяні па ўсёй Беларусі і пазамежамі краіны.

Эты камень усталяваны 21 сакавіка 2018 г. напярэдадні Дня Волі (25 сакавіка) на падворку пад Лідай, і пакуль што стаў

першым і адзіным такім у свеце.

Вось што пісаў Зянон Пазняк:

"Некалькі зацемак па актуальных пытаннях.

Вы ведаеце маю пропанову аб вечным азнакаванні стагоддзя БНР.

Рэалізацыя такая: шмат у якіх месцах Беларусі і за яе межамі пастаўіць памятныя камяні з выбітым знакавым надпісам пра 100 гадоў БНР. Па ідэі тут паўтор гісторычнага беларускага прынцыпу "Барысавых камянёў". Таму надпіс павінен быць вельмі кароткім (знакавым).

Пропанова наступная:

Першы радок: "СТО ГОД БНР".

Другі радок: (вывіва Пагоні).

Трэці радок: "БЕЛАРУСЬ - НАВЕЧНА".

Не ўсе разумеюць знакавы прынцып тэксту і пропануюць інфармацый-

на-тлумачальны характар надпісу. Але гэты падыход не для каменя, а для памятнай дошкі. Напрыклад, калі дадаць даты на камень (1918 - 2018), то ў падсвядомасці ўзнікае асацыяцыя з магілай. Калі дадаць больш разгорнутага інфармацыйнага тэксту, тады зникае эффект знакавага ўздзеяння. Раскрываецца та кія абревіятуры як БНР ці БНФ не абавязкова, яны жывуць у свядомасці самі па сабе і шырока вядомыя.

21.01.2018. Н.Е.
Зянон Пазняк."

Праз некалькі месяцаў з прыгарада камень перавезлі ў горад і ўстановілі каля лідскай грэка-каталіцкай капліцы па адрасе: вул. Каліноўская, 16.

Як здаецца, гэты помнік-камень быў усталяваны напярэдадні стагоддзя юбілею не толькі першым у свеце, але і да гэтага часу з'яўляецца адзіным, які ўшаноўвае такую значную дату ў гісторыі нашай Радзімы.

Паводле
Л.Лаўрэша.

21 сакавіка - Сусветны дзень паэзіі

У Гародні з'явілася
бібліятэчка альманаха
"Новы Замак"

Першай кнігай серыі стаў зборнік Самсона Пярловіча - паэта, ахвяры сталінізму, беларускага патрыёта з Наваградка - "Такі непаўторны сусвет". У зборнік увайшлі таксама публікацыі літаратараў Гарадзеншчыны, якія згадваюць асобу і час

змагання і пакутаў Самсона Пярловіча, які, як і Ларыса Геніуш, аказаўся нязломным у адстойванні беларускай нацыянальнай ідэі. Ка-жа Валянцін Дубатоўка, старшыня абласной арганізацыі Саюза беларускіх пісменнікаў:

- Калі ён напісаў спраць Сталіна, то Цанава захацеў пабачыць спачатку гэты верш, а потым гэтага чалавека. Яго прывезлі ў Менск, каб паказаць Цанаве, хто ж такі смелы хлопец, які спраць Сталіна напісаў верш. Уяўляеце, якая сітуацыя. Гэтую кнігу ўкладаў Янка Траццяк, галоўны рэдактар нашага альманаха і галоўны рэдактар і ўклада-

жку Куб Суичынскі, Беларуское Радыё Рацыя.

Белпошта выпусліла канверт, прысвечаны Тадэвушу Касцюшку

Паступіў у гандаль прыгожы канверт ад Белпошты, які прысвечаны 225-годдзю падзвінства пад кіраўніцтвам Тадэвуша Касцюшкі. Канверт выйшаў накладам 35 тысяч асобнікаў. Дызайн канверта ажыццяўляла мастачка Таццяня Кузняцова.

Беларуское Радыё Рацыя.

Традыцыя дзяржаўных прававых актаў прадстаўлена на выставе

Нацыянальная бібліятэка і Нацыянальны гістарычны архіў вядуць сістэмную працу па захаванні і дэманстрацыі важных гістарычных дакументаў, каб сфарміраваць у сучаснікаў пачуццё нацыянальнай самапавагі і горднасці.

Новая змястоўная выставка "Шлях Канстытуцыі" з унікальнымі гістарычнымі дакументамі часоў ВКЛ, Рэчы Паспалітай, Расійскай імперыі і БССР адкрылася 13 сакавіка ў музеі кнігі Нацыянальнай бібліятэкі і будзе працаўваць да 14 красавіка. Выставка адлюстроўвае асноўныя этапы, якія наша краіна праішла ў развіцці і фарміраванні галоўнага закона дзяржавы.

Шэраг заканадаўчых актаў Рэспублікі Беларусь адзначаюць сёлета памятныя гадавіны. У гэтым годзе спаўняеца 490 гадоў з моманту прыняцця Статута Вялікага Княства Літоўскага, 100 гадоў Канстытуцыі ССРБ і 25 гадоў Канстытуцыі Незалежнай Беларусі.

- Документы і экспанаты падабраны з такой мэтай, каб наведальнікам было зразумела, што гісторыя нашай дзяржаўнасці налічвае стагоддзі, - сказаў дырэктар бібліятэкі Раман Сцяпанавіч

Матульскі. - Статут Вялікага Княства Літоўскага стаў важным для єўрапейскіх краін прававым актам. Быў закладзены пачатак традыцыі стварэння канстытуцый єўрапейскіх дзяржав.

Першым найбольш каштоўным дакументам з'яўляецца факсімільная копія Лаўрэнц'еўскага спісу Статута ВКЛ 1529 года на лацінскай мове з гербам "Пагоня".

Невялічкую экскурсію па выставе зрабіў намеснік дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі спадар Алеś Суша:

- Тут прадстаўлены цікавыя артэфакты, якія сведчаць пра 500-гадовую традыцыю заканадаўчых актаў нашай краіны. Экспазіцыя складаецца з унікальных рукапісных, старадрукаваных помнікаў права, а таксама выданняў XIX-XXI стагоддзяў. Значная частка выставы прысвячана Статуту ВКЛ. Прадстаўлены арыгіналы і

валі на заканадаўчыя працэсы, на судовую сістэму.

На выставе можна ўбачыць дэкрэт трывбунала ВКЛ - вышэйшага апеляцыйнага суда ВКЛ. Прадстаўлены поўны збор законаў Расійскай імперыі, заканадаўчыя акты Кацярыны II.

У экспазіцыі змешчаны ва-

факсіміле розных спісаў Статутаў 1529, 1566 і 1588 гг., у якіх упершыню зафіксаваны нормы канстытуцыйнага права.

Арыгіналы Статута 1588 года захоўваюць мноства пазнакаў і каментароў на палях, якія сведчаць, што ім карысталіся, на ім ёсьць спасылкі на нормы рымскага права. Тут распісаны абавязкі каралі і вялікага князя, вызначана судовая сістэма, акрэслены органы выкананія ўлады. Адбываліся пасяджэнні сойма Рэчы Паспалітай, Статуты змяняліся і дапаўняліся, яны кіравалі прававой арганізацыяй краіны, уплы-

жныя для беларускага права Канстытуцыі: рукапісная Канстытуцыя Рэчы Паспалітай ад 3 мая 1791 г., першая Канстытуцыя ў Савецкай Беларусі, прынятая 3 лютага 1919 года.

Чатырохмоўная Канстытуцыя БССР 1927 г. прадстаўлена на мовах, якія мелі афіцыйнае пашырэнне ў той час, а таксама размешчаны іншыя Канстытуцыі савецкага перыяду. Пачэнснае месца займае Канстытуцыя нашай незалежнай дзяржавы, якая была прынята 15 сакавіка 1994 г., у першапачатковым выглядзе і з улікам пазнейшых змен і дапаўненняў.

Навукова-даследчы аддзел кнігазнаўства бібліятэкі, які падрыхтаваў экспанаты для выставы "Шлях Канстытуцыі", канцэнтруе ўвагу на важных этапах у развіцці прававой свядомасці беларусаў.

Э.Дзвінская,

фота аўтара.

На здымках: 1. Р.С. Матульскі; 2. А.А. Суша.

Дэпутат Алена Анісім уручыла першыя пашпарты ў Дзень Канстытуцыі. Разам з дыскамі

Данчыка

15 сакавіка дэпутат Палаты прадстаўнікоў, старшыня Таварыства беларускай мовы Алена Анісім у Стоўбцах уручыла першыя пашпарты 40 школьнікам, якія жывуць на тэрыторыі яе выбарчай акругі. Сярод тых, хто ўпершыню атрымаў дакумент, пераможцы творчых конкурсаў і прафесійных алімпіяд, таленавітыя

спартоўцы. Кожны вучань вучыўся атрымаць падарунак з рук дэпутата па два дыскі спевака Данчыка з песнямі на беларускай і украінскай мовах. На нефармальнаў сустэречы пасля завяршэння ўрачыстасці школьнікі задалі дэпутату пытанні.

Уладзімір Глод,
"Радыё Свабода".

Мы, народ Рэспублікі Беларусь ...

Такімі словамі пачынаецца наш асноўны і самы галоўны закон - Канстытуцыя, які рэгулюе ўсе астатнія кодэксы і зводы законаў.

15 сакавіка ў малой зале Палаца культуры ў Бярозаўцы Лідскага раёна адбылося вельмі важнае ў жыцці маладых грамадзян Беларусі мерапрыемства - уручэнне пашпартоў. Акурат у дзень, калі роўна 25 гадоў таму была прынятая Канстытуцыя Рэспублікі Беларусь, пашпарты атрымалі некалькі дзясяткаў маладых жыхароў Бярозаўкі. Што вельмі прыемна ўразіла - гэта тое, у якой урачыстай абстаноўцы адыбы-

валася ўручэнне. Са сцэны ад вядоўцы мерапрыемства гучала вельмі прыгожая родная беларуская мова, а падчас самой праграмы ў выкананні юных беразаўчан гучалі вельмі цудоўныя і пранікнёныя вершы пра самыя прыгожыя і пышчотныя беларускія словаў і песні пра нашу Радзіму.

Падсумавалі праграму вельмі важнымі словамі-прысвяценнямі, каб маладыя грамадзяне Беларусі не пакідалі і не забывалі сваю родную мову - самы галоўны інструмент нашай беларускай незалежнасці!

Юрась Дзяшук,
г. Бярозаўка.

Лёс Гавязны абмяркоўвалі ў Вішняўцы

Тапонім **ГАВЯЗНА** абавязкова вернеца на мапу Стадзечыны і Беларусі. Праз год, два ці праз пяць або дзесяць, але вернеца.

Удзельнікі чытацкіх слуханняў у Вішняўцы (гістарычнай Гавязнені) былі ў гэтым адзінадушныя. Маўляю, таму ёсьць зарука - кніга-хроніка "Гавязна і Гавязнянка" пісьменніка, эколага, змагара за нацыянальную памяць і актыўіста ТБМ Валерыя Дранчука. А яшчэ, канстатаўвалі яны, зусім нядайна з'явіўся важны дакумент - Канцепцыя інфармацыйнай бяспекі. Менавіта гэты дакумент патрабуе замацоўваць у сваіх межах і **НАЦЫЯНАЛЬНУЮ КАНЦЭПЦЫЮ ГІСТАРЫЧНАГА МІНУЛАГА КРАІНЫ, БЕЛАРУСКАЙ МАДЭЛІ ПАМЯЦІ**.

- Калі пісаў кнігу, - кажа Валер Дранчук, - я ведаў (і ў кнізе гэта ёсць!), што самая дакладная канцепцыя памяці сфармульявана акурат маймі землякамі ў іх звароце да выкананія улады: "**Вярніце тое, што ў нас забралі!**". Гэта быў апагей кампаніі "За Гавязну", 2003 год. З тых падпісантаў - 24-х старэйшых жыхароў - сёння засталося толькі двое. Я сведка: людзі крыкамі кричалі, прасілі, патрабавалі: вярніце адвучную назыву, знак нашай Бацькаўшчыны, корань мясцовасці. Але іх не пачулі. Атрымліваеца так, што дзеянні ўлады супярэчылі сённяшній "канцепцыі інфармацыйнай бяспекі" краіны. Невядома, ці пачуе хто цяпер.

Удзельнікі, абмяняўшыся думкамі, дамовіліся "перазагрузіць" патрабаванні, звярнуцца да ўлады з прапановай памяняць падыходы ў прыніці рашэння, прынамсі, не ўжываць такі сумнёўны механізм уліку грамадскай думкі як рэферэндум (хачу - не хачу, падабаеца - не падабаеца).

Плануеца і зворт на Рэспубліканскую тапанімічную камісію з просьбай актуалізаваць свой вердыкт аб вяртанні гістарычнай назывы Гавязна, які быў прыняты ў 2006 годзе і які звяротнай сілы не мае.

Імпрэза называлася так: "Як вярнуць на мапу Стадзечыны тапанімічны помнік "Гавязна". Чытацкія слуханні па старонках кнігі-хронікі В. Дранчука "Гавязна і Гавязнянка" пісьменніка, эколага, змагара за нацыянальную памяць і актыўіста ТБМ Валерыя Дранчука. А яшчэ, канстатаўвалі яны, зусім нядайна з'явіўся важны дакумент - Канцепцыя інфармацыйнай бяспекі. Менавіта гэты дакумент патрабуе замацоўваць у сваіх межах і **НАЦЫЯНАЛЬНУЮ КАНЦЭПЦЫЮ ГІСТАРЫЧНАГА МІНУЛАГА КРАІНЫ, БЕЛАРУСКАЙ МАДЭЛІ ПАМЯЦІ**.

На сустэрн-

Слова мае Валер Дранчук

чут прыйшлі дзеци колішніх падпісантамі, карэнных жыхароў Гавязнені. Сярод іх Ала Шчукі-Сяржант, Галіна Адаміцкая, Зінаіда Чалых.

- Я б хацела прыйсці на маміну магілу і сказаць: "Мама, Гавязна вярнулася!" - са слязамі на вачах прызналася Ала Шчукі-Сяржант. - Мама гэтым жыла, верыла, што ўлада адумаеца, ве-рне забранную назыву мястэчка. На жаль, не дачакала.

- Я была ў пятym класе, калі перайменавалі наша мястэчка. Але мы, дзеци, не хацелі прызначаць новую назыву і аддаваць сваю. На сыштаках яшчэ доўга пісалі "Гавязнянская школа".... - прыгадала Зінаіда Чалых. - Ніколі гэтага не забудуся.

Былі на імпрэзе і людзі з ваколіц. Муж і жонка Гладкія жывуць у Менску, але карані побач - у Новых Навасёлках Нясвіжскага раёна (колішняя Гавязнянская гміна).

- Перада мной старадаўнія

карта, - сказаў Валянцін Гладкі. - І я вось гляджу, што Гавязна была больш, чым населены пункт. Гэта цэлая мясцовасць, якая аб'ядноўвала дзясяткі вёсак, засценкаў, урочышчаў, хутароў. Забраць такую назыву - значыць, збядніць на-ваколле, пазбавіць мясцовасць свайго адвучнага імя.

- А я вось правяду паралель. Доктар, які робіць аперацыю, раіща са спецыялістамі. І не пытаеца парады ні ў хворага, ні ў яго родзічаў, ні, тым больш, у людзей з вуліцы. Так і гістарычныя, тым больш адзінкавыя, назывы. Як можна пытацца ў жыхароў, калі гісторыя даўно вырашыла, - разважала Марына Гладкая-Калевіч.

Намеснік старшыні ТБМ Станіслав Суднік (родам з в. Сейлавічы - колішняя Гавязнянская гміна) прывёў прыклады вяртання гістарычных называў: *Magil'nae* ў Уздзенскім раёне (было перайменавана ў *Néman*), *Pagulyanka*, *Zazácer'e* і *Aльба* ў Нясвіжскім раёне (гэтыя прыгожыя, адвучныя, гістарычныя назывы былі заменены пры камуністах ад-паведна на *Kirpichnyi*, *Svetkovichnyi* і посёлок *Biomitsinovogo* завода).

Старшыня сельвы-канкамі Таццяна Белановіч сказала, што ёй было вельмі важна пачуць аргументы "за Гавязну". Безумоўна, што аргументы "супраць" яна пачуе таксама, але ў іншым месцы.

- Усім, каму я падпісаў кніжку, не прамінаў ка-цаць: "Чытайце з алоўкам!". Гэта значыць, працуцьце, на-запашвайце аргументы, пра-ца над памылкай працягва-еца - для гэтага і пісалася кнішка, - дадаў на завяршэнне Валер Дранчук.

Наші кар.

На здымку злева направа: Іван Дзявойна, Ала Шчукі-Сяржант, Зінаіда Чалых, Галіна Адаміцкая, Валянцін Гладкі, Марына Калевіч, Ірына і Вячаслаў Саракавікі, Таццяна Белановіч (старшыня сельвы-канкамі), старшакласнік мясцовай школы Арцём (прозвішча не называў) і Станіслаў Суднік.

Павел Сіяцко

Прозвішчы Беларусі

Новая серыя. Частка III

(Заканчэнне. Пач. у папяр. нум.)

598. **Шчурок** (Жанна) - семантычны вытвор ад апелятывающі-рок, памяшн. ад *шчур* 'птушка' ("Вілікі слоўнік беларускай мовы" Ф. Піскунова, с. 1109) або (рэг.) 'пацук'.

599. **Шчэнін** (Уладзімір) - вытвор з прыналежным суфіксам *-ин* ад антрапоніма *Шчэні* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Шчэн-ин*. ФП: *шчэніна* ('чаранок высокагатунковага дрэва, які ўстаўляецца ў расчэпленную частку расліны для прышчэпкі', а таксама 'прышчэпленая расліна') - *Шчэніна* (мянушка, потым прозвішча) - *Шчэнін*.

600. **Шыкун** (Юлія) - семантычны вытвор ад апелятыва *шикун* 'той, хто шыкуеца, прыбираеца' або 'той, хто *шикае*, шэпча (шэпчача)' (СНМЗ, с. 142). На Зэльвеншчыне (в. Грабава, радзіма Сцяцко П.У.) існуе і адмыслове найменне - *шикаванін* 'той, хто прыбираеца, шыкуеца'.

601. **Шыкунова** (Ірына) - вытвор з прыналежным суфіксам *-ов-а* ад антрапоніма *Шыкун* і значэннем 'нашчадак (дачка) названай асобы': *Шыкун-ова*. ФП: *шикунь* ('вымаўляльш гук *"ш"* на месцы іншых гукаў, напрыклад замест *"сыкаць"* - *шикунь*) - *шикун* (той, хто шыкае: *шикун*) - *Шыкун* (мянушка, пазней прозвішча) - *Шыкунова*. Або ад рэг. *шикун* 'гаварыцца на вуха, шаптаць' ("Слоўнік народнай мовы Зэльвеншчыны" Сцяцко П., с. 142): *Шыкун* (семантычны вытвор ад апелятыва *шикун*'шаптун') - *Шыкунова*. Або ад *шикавацца* 'прыбирацца'. Гл. *Шыкун*.

602. **Шэўнік** (Ірына) - семантычны вытвор ад апелятыва *шэўнік* (ст.-бел.) *шевник* 'шавец' (ПГССЛ).

603. **Юргілевіч** (Леаніда) - вытвор з акцэнтаваным суфіксам бацькаймення *-евіч* ад антрапоніма *Юргіль* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Юргіль-евіч* - *Юргілевіч*. ФП: *Юрый* (імя, гл. *Георгій* <грэч. 'земляроб') - *Юрый* (1528 г.), *Юргель* (1539 г.), *Юргель/Юргіль* (народны варыянт, празванне, потым прозвішча) - *Юргілевіч*.

604. **Юроўскі** (Рамуальд) - вытвор з суфіксам *-скі* ад тапоніма *Юрава* з значэннем 'нараджэнец, жыхар названай мясціны, паселішча': *Юрав-скі* - *Юраўскі*. ФП: *Юрый* (імя <яўр. 'ласка Божая, Бог мілue'; зафіксавана *Юні* у 1539 г.) набыў ролю прозвішча.

611. **Ялкоўская** (Ірына) - вытвор з суфіксам *-оўская* ад тапоніма *Елка/ Елкі* і значэннем 'нараджэнка, жыхарка названай паселішча': *Елк-оўская* - *Ялкоўская*.

612. **Ялугін** (Эрнест) - вытвор з прыналежным суфіксам *-ин* ад антрапоніма *Ялуга* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Ялуг-ин*. Утваральнае слова ад апелятыва *ялуга* (рус. *елънік* (Дабр.).

613. **Януч** (Філарэт) - варыянт імя *Ян* (<яўр. 'ласка Божая, Бог мілue'; зафіксавана *Януть* у 1539 г.) набыў ролю прозвішча.

614. **Янушэвіч** (Андрэй) - вытвор з акцэнтаваным суфіксам бацькаймення *-эвіч* ад антрапоніма *Януш* з значэннем 'нашчадак названай асобы': *Януш-эвіч*. ФП: *Януш* (імя <яўр. 'голуб') - *Януш* (празванне, пазней прозвішча) - *Януш-эвіч*.

615. **Яроцкі** (Леанід) - вытвор з суфіксам *-скі (-цкі)* ад антрапоніма *Ярок* і значэннем 'нашчадак названай асобы': *Ярок-скі* - *Яроцкі*. ФП: *ярок* ('бычок' - ПГССЛ) - *Ярок* (мянушка, потым прозвішча) - *Яроцкі*. Магчыма разглядаць і як вытвор з суфіксам *-скі* ад тапоніма *Ярок* з значэннем 'нараджэнец, жыхар названай мясціны, паселішча': *Ярок-скі* - *Яроц* (*к+с=ц*кі). ФП: *ярок* (памяшн. з суфіксам *-ок* ад *яр* 'круты бераг, рой, лагчына') - *Ярок* (тапонім) - *Яроцкі*.

616. **Яськуць** (Андрэй) - вытвор з фінальнным *-уць* ад *Яська* (параўн. *Карпунуць* < *Карп*) - *Ясько* (1597 г.) < *Іанн* <яўр. 'ласка Божая, Бог мілue' - *Яська, Яськуць*.

617. **Ятра** (Ядвіга) - семантычны вытвор ад апелятыва *ятра* (ст.-бел.) 'печан'! (ПГССЛ).

618. **Яўрозіевіч** (Алена) - вытвор з суфіксам бацькаймення *-евіч/-эвіч* ад антрапоніма *Яўрозія* і значэннем 'нашчадак (дачка) названай асобы': *Яўрозія-эвіч* - *Яўрозіевіч*. Утваральнае слова - жаноче імя *Яўрозія* < лац. 'ружу, куст ружы'.

Якіх патрыётаў мы выхоўаем?

Пачатак гэтага года выдаўся ўраджайным на розныя юбілеі ў гісторыі і жыцці нашай краіны.

Гэта і стагоддзе камсамолу, і векавы юбіль утварэння БНР, і сямідзесятая гадавіна вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, і трыццацігоддзе вываду савецкіх войск з Афганістана. І ўсе гэтыя знамянальныя даты і падзеі шырока адзначаліся ў нашым грамадстве. І ўсе яны добра спрыялі патрыятычнаму выхаванню нашай моладзі, падрастаючага пакалення, будучыні краіны.

Здаецца, няма неабходнасці тлумачыць сэнс і значэнне паняццяў *патрыятызм, патрыёт і патрыятычнае выхаванне* грамадзяніна краіны, дзяржавы, грамадства. Але на ўсякі выпадак нагадаць трэба, каб зрабіць высновы з правядзення тых мерапрыемстваў, якія прыйшлі ў нашай краіне і не-пасрэдна ў асобна ўзятым рэгіёне, горадзе, у арганізацыях, на падпрыемствах, вучэбных установах і г.d.

Калі заглянуць у тлумачальны слоўнік, то заўважым, што слова "патрыёт" абазначае: любоў і адданасць сваёй Радзіме, народу. А значыць, патрыёт - гэта чалавек, які любіць сваю Радзіму і свой народ і аддана служыць інтэрэсам Радзімы, народа, інтэрэсам грамадства сваёй дзяржавы. У кожнага народа ёсьць свая мова, якая аблугуёвае грамадства, дзяржаўнае і духоўнае жыццё краіны. Народы свету маюць сваю нацыянальную культуру, традыцыі і абрацы, у падмурку якіх знаходзіцца нацыянальная мова народа. Адсюль зробім выснову, што любоў і адданасць Радзіме і народу абазначае любоў да сваёй нацыянальнай мовы, культуры, народных традыцый і абрадаў, да гісторыі сваёй краіны. Патрыёт павінен любіць і шанаваць сваю мову, аддана служыць інтэрэсам сваёй Радзімы і народа. У нашым выпадку: беларускаму народу і беларускай дзяржаве.

А як гэта ўсё выглядае ў нашай рэчаіснасці, у жыцці нашага грамадства, нашай Радзімы - Бацькаўшчыны? Давайце прасочым па тых мерапрыемствах, якія прыйшлі ў нашай краіне і канкрэтна ў горадзе Пінску.

Роднай мове беларусаў было адведзена да крыўднага малаўагі. Ёй была прыгатавана роля беднай падчарыцы-папялушки. На 90% ўсё было зроблена па-руску, на мове іншай краіны, суседнай дзяржавы. І спынімся больш канкрэтна на гарадскім фестывалі патрыятычнай песні, які прыйшоў у гонар 75-гадовага юбілею вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў і 30-годдзя вываду савецкіх войск з Афганістана.

У конкурсі патрыятычнай песні прынялі ўдзел амаль трыццаць спевакоў. І толькі чатыры з іх выканалі свае песні на беларускай мове. Пра іх і хачу болей падра-

Спявае Ганна Рыжко

Марыя Назарава

Алег Кааратышэўскі

бязна расказаць чытчу нашай газеты. Самая юная ўдзельніца гэту газету конкурса Назарава Марыя, вучаніца 5 класа школы № 3. Яе падрыхтавала да конкурса педагог па вакалу Гарбуноў Ларыса. Марыя - ўдзельніца шматлікіх конкурсаў, і на многіх яна стала пераможцам. У яе арсенале больш за 20 дыпломаў рознай якасці.

Троцкая Таццяна, вучаніца 9 класа школы № 18, выканала песню "Чистая сляза". У гэтым ёсьць заслуга педагога па вакалу Пухоўскай Вольгі.

Па-беларуску спявала сваю песню "У святле тваіх вачей" малады педагог з Малоткавіцкай музыкальной школы Рыжко Ганна.

Алег Васільевіч Кааратышэўскі - адзін з старэйшых удзе-

льнікаў фестывалю, які выканаў сваю песню пад свой акампанемент "Партызанская мадонна" на верш Таццяны Дарошкі таксама па-беларуску. Алег Васільевіч - чалавек вядомы не толькі ў Пінску. Ён вучоны, з'яўляецца членам РАН, пенсіянер, доўгае жыццё пражыў за межамі Беларусі. Ён нарадзіўся ў Пінску і сюды вярнуўся жыць. Любіць родную мову і часта на ёй размаўляе.

Я лічу, што сапраўдных патрыётаў можна выхаваць толькі на роднай мове, на нацыянальных культурных традыцыях і гісторыі краіны. На чужой мове можна выхаваць толькі патрыётаў чужой краіны. І я не могу зразумець усіх тых, хто спрабуе выхаваць будуче пакаленне не ў нацыянальных каштоўнасцях сваёй дзяржавы, свайго народа. Беларускага патрыёта неабходна выхаваць па-беларуску. Канешне, беларускую мову адзінкі не ўратуюць. Але цэшыць тое, што сярод маладых ёсьць прыхільнікі роднай мовы. І спявачкі жаночага полу з лікам трыва да аднаго перамагаюць. Стан беларускай мовы катастрофічны. Гэта паказаў і Дзень роднай мовы. Я ў гэтым дзень наведаў калі дзесяці розных офісаў. Сярод іх два гародскія ДК, некалькі школ, офісы рэдакцый рэгіянальных газет, каледжы... І толькі ў будынку, дзе месціцца музычна школа і рэдакцыя газеты "Палеская праўда", сяціўся экран: "Дзень роднай мовы" з датай 21 лютага.

У нашай газете "Наша слоўва" № 9 ад 27 лютага 2019 года чытаю: "Родная мова з'яўляецца падмуркам дзяржаўнасці". І гэтыя слова належалі Міністру замежных спраў спадару Уладзіміру Макею, які ён прамовіў у Нацыянальнай бібліятэцы з нагоды Міжнароднага дня роднай мовы і 25-годдзя Констытуцыі Беларусі. Здорава. Шкада толькі, што гэта не даходзіць да сэрца і сумлення яго падначаленых, усіх парламентаў, уладных чыноўнікаў. Вось толькі што адбылася "Вялікая размова з Прэзідэнтам", адбылася ў асноўным па-руску. У вярхоўнай улады беларуская мова не ў пашане, яна для іх не дзяржаўная.

Уладзімір Гук,
г. Пінск

Дзень роднай мовы на Смаргоншчыне

21 лютага - Міжнародны дзень роднай мовы. Урачыста і пасвяточнаму выглядала ў гэты дзень Смаргонская гімназія. Вучні і настаўнікі загадзя рыхталіся да гэтага свята: з самага ранку і да вечара не змаўкалі дзіцячыя галасы, гучалі беларускія песні, вершы...

Програма была насычана, і ніводзін клас не застаўся без увагі: літаратурны вернісаж "Жывая спадчына" - для вучняў 5-х класаў, КВЗ і інтэлектуальная гульня - для 6-7 класаў, для 8-9-х класаў - конкурсныя праграмы "Знаўцы роднай мовы", "Літаратурная краіна", а вучні 10-11-х класаў падрыхтавалі гасцёўню "Смяяцца па-беларуску", сябрыну "Спяваем і гаворым па-беларуску", квест "Калейдаскоп роднай мовы". Спадзяёмся, што гэты дзень не пакінуў нікога абыякавым да лёсу роднай мовы.

Сайт гімназіі г. Смаргоні.

У школе №2 г. Смаргоні суботні дзень быў прысвечаны беларускай роднай мове: "Мова - душа народа". На завочным падарожжы "У сялянскай хаце" вучні пачатковых класаў даведаліся пра побыт беларускага сялянства.

Вучні сярэдняга ўзросту прымалі ўдзел у гульнявой праграме "Хто жадае стаць выдатнікам". Свой узровень валодання беларускай мовай змаглі паказаць старшакласнікі пры наведванні паэтычнай гасцёўні "Родная мова - матчына мова, зязе вясёлкай кожнае слова".

Сайт школы № 2 г. Смаргоні.

Дашкольны ўзрост найбольш спрыяльны перыяд для авалодання дзецьмі беларускай мовай. Таму асаблівую ўвагу ў работе з дзецьмі педагогі дзяржаўнай установы адукцыі "Яслі-сад № 6 г. Смаргоні" надаюць развіццю беларускага маўлення, умению выражана свае думкі, пачуцці, эмоцыі на мове свайго народа.

21 лютага ў гэтай установе адзначаецца Дзень роднай мовы. Пры дапамозе беларускіх персанажаў педагогі стваралі камунікатыўныя сітуацыі для зносін дзяцей на беларускай мове. З дзецьмі праводзіліся беларускія рухомыя гульня, гульні-драматызацыі, гучалі казкі, вершы на роднай мове, дзеці спявалі песні, танцавалі беларускія народныя танцы, праводзіліся экспкурсіі ў музеіны пакой, дзе сабраны рэчы, якія адлюстроўваюць культуру беларускага народа.

Сайт аддзела адукцыі Смаргонскага раёна.

Міжнародны дзень роднай мовы на Гарадзеншчыне

**Супрацоўнікі Карэліцкай раённай бібліятэкі
адзначылі Дзень роднай мовы цікавымі і
пазнавальными мерапрыемствамі**

21 лютага супрацоўнікаў і чытачоў Карэліцкай раённай бібліятэкі можна было ўбачыць за незвычайнім для іх заняткам. Яны старанна выводзілі кожную літару падчас Агульнанацыяльной дыктёўкі, якая была прысвечана Міжнароднаму дню роднай мовы.

- Бібліятэкарі і работнікі нашай установы з задавальненнем далучыліся да свята беларускай мовы, - адзначыла дырэктор Карэліцкай раённай бібліятэкі Лілея Арцюх. - З самага ранку і на працягу ўсяго дня ў сценах бібліятэкі гучыць выключна беларуская

мова. Дню роднай мовы мы прысвяцілі шэраг мерапрыемстваў і акцый. Напрыклад, аптытанне "Слова дня", акцыі "Вершы ў кішэні", "Чытаем па-беларуску. Далучайся і ты", "Кошык літаратурных прысмакаў", "Паспрабуй перакладзі" і "Салодкі камплімент", калі чытачы адрасавалі цэпляльня словаў бібліятэцы, за што атрымлівалі салодкія прызы. Асноўная мэта ўсіх мерапрыемстваў - папулярызацыя роднай мовы.

Кульмінацыйным момантам свята беларускага слова стала гадзіна роднай мовы "Родная мова, цудоўная мова", якая прыйшла пад мілагучныя вершы беларускіх паэтаў у чытальний зале раённай бібліятэкі. Падчас мерапрыемства

бібліятэкар аддзела абслугоўвання і інфармацыі Валянціна Кошур зрабіла кароткі экспкурс у гісторыю развіцця і станаўлення мовы нашых продкаў.

Хутчэй за ўсё вучнямі альбо студэнтамі адчулі сябе ўсе прысутнія падчас напісання ўры́ўка з твора Сяргея Грахоўскага пад дыктоўку члена Саюза пісьменнікаў Беларусі Святланы Кошур.

Да святкавання Дня роднай далучыліся работнікі дзіцячай бібліятэкі, якія прыгандавалі маленькім чытачам прыняць удзел у мерапрыемствах "Інтэрактыўнае падарожжа ў гісторыю беларускай мовы", "Чароўныя гукі роднай мовы". Дарэчы, юныя наведвальнікі дзіцячай бібліятэкі чуюць беларускую мову штотыдзен, кожныя сераду і чацвер, калі бібліятэкары актыўна прывіваюць дзесяцам любоў да роднага слова.

**Аксана ЯНУШ.
Фота аўтара.**

**Рускай мове дай
разгрузку, размаўляй па-
беларуску!**

21 лютага ў Міжнародны дзень роднай мовы ў дзяржаўнай установе аддукацыі "Сярэдняя школа № 3 г. Маstry" адбылося свята "Рускай мове дай разгрузку, размаўляй па-беларуску!" У гэты дзень роднае слова загучала не толькі на ўроках беларускай мовы, але і на перапынках. З раніцы гучалі песні на беларускай мове, хлопцы і дзяўчата ў нацыянальным адзенні заклікалі ўсіх размаўляць на роднай мове. Кожны ўдзельнік свята атрымаў эмблему дня "Размаўляй са мной па-беларуску".

Вучні і супрацоўнікі школы прынялі ўдзел у акцыі "Пішам дыктант разам".

У школьнім музеі была аформлена выставка фотадыярамкаў "Мой родны горад", прысвечаная Году малой радзімы. На працягу дня вучні розных класаў наведвалі музей, дзе настаўнік гісторыі Вебер Людміла Паўлаўна на прыгожай беларускай мове

пазнаёміла з цікавымі фактамі з гісторыі горада 60 - 80 гг.

На выхаванне спагадлівых і беражлівых адносін у вучняў да свайго мінулага было накіравана мерапрыемства "Свята беларускай кухні". Якія стравы спажывалі нашы продкі? У якіх абрадах ужывалі іх беларусы? Якое значэнне яны (стравы) мелі і маюць? Пра ўсё гэта і многае іншае можна было даведацца ў час свята. І не толькі даведацца, а і пакаштаваць. Вучні падрыхтавалі выставу нацыянальных страў. На сталах можна было сустрэць дранікі, драчону, бульбу са скваркамі, квашаную капусту, агуркі, кісель, пірагі, бярозавік, сушаную рыбу і інш. Напрыканцы свята ўдзельнікі і гості свята частаваліся стравамі беларускай кухні.

Гэты дзень асаблівы для кожнай нацыі, кожнага народа. Для беларусаў - яшчэ адна нагода задумацца аб лёссе роднай мовы.

Сайт школы.

Ты над Прывяццю, Белай Вежаю - мова родная, не замежная

21 лютага ва ўсім свеце адзначалі Міжнародны дзень роднай мовы. У Шчучыне - таксама.

Ініцыятарам цікавай акцыі выступілі супрацоўнікі аддзела абслугоўвання Цэнтральнай раённай бібліятэкі імя Цёткі. Загадчыца аддзела Л.С. Татаранка, яе калегі Н.М. Петрашэўская і Н.П. Унукевіч наведаліся ва ўстановы і арганізацыі горада з мэтай нагадаць іх работнікам аб неабходнасці падтрымкі і захавання нацыянальнай мовы, пашырэння яе ў бытавых зносінах і дзелавай сферы.

Па словах бібліятэкару, з разуменнем, прыхільна сустрэлі іх у аддзелах і службах райвыкан-

кама, ваенкамаце, прадстаўніцтве Белдзяржстраху, а таксама пакупнікі ў магазінах і мінакі на гарадскіх вуліцах.

Акцыя суправаджалася ўручэннем улётак з вершаванымі радкамі на беларускай мове, якія належалі пяту вядомых паэтаў. І гэта правільна. Ці ж можна застацца абыякавым, калі чытаеш паэтычнае прысвячэнне Еўдакіі Лось:

*"Табе складаю
ішчыры свой санет,
Прарадзедаў маіх жывая мова,
Майго народа першая аснова,
Душы яго шырокі, чысты свет!".*

**Крыніца:
www.dzyannica.by**

Да 156-годдзя паўстання 1863 г.

Аналонія з Далеўскіх Серакоўская

Успаміны

(Працяг. Пачатак у папяр. нумарах.)

Даленга вымагаў ад падначаленых парадку і дакладнага выканання абавязкай, але цешыўся, бачачы іхнюю, хоць хвілінную, радасць і забыццё, баяўся думаць, што ўся гэта маладзь прыгаворана на непазбежную гібелль. Любоў да справы і любоў узаемная іх спаяла. Пасля зняволення Зыгмунта прыслалі ў Вільню пасланца, просячы кавалак кашулі, у якой быў паранены, хацелі ім падзяліцца, перахоўваючы тыя часткі, як ім дарагую рэліквію. (Дала шэрую, ядвабную, у чорныя клеткі.)

Паводле слоў рапарта і апавяданняў, якія прывезлі рапарты пра паход трох калон пад кіраўніцтвам Даленгі, кс. Машкевіча і Колышкі на поўнач у бок Бірж (уласнасць Бенедыкта Тышкевіча, добра Зыгмунту і нашай сям'і знаёмага). Калі б прыйшоў транспорт зброя, дастаўлены караблём з Англіі, тут у ваколіцы Бірж мела быць прынята і схавана зброя ў невядомай мне колькасці, ведаю толькі, што на тулу мэту выдаў Тышкевіч 30 тысяч рублёў. Праўдападобна ішлі туды для атрымання хоць той колькасці. Паход гэты быў сапраўдным троумфальным маршам. Была гэта вербная нядзеля, перад тыднем пакут і перад уваскращэннем. Была вера ў грудзях усіх, калі зброя здабудуць, перамога і ўваскращэнне блізкія.

А такі быў наплыў маладзі з народу, што Даленга, не маючы зброі для іх узбраення, вымушаны быў аблініць вёскі, бо вясковая маладзь, узбройўшыся цапамі і сякерамі, цягнулася за войскам, упрошваючы прыняць. Люткевіч камандаваў аддзелам з 50 чалавек, узброеных толькі цапамі (называлі іх цапавікамі).

У пачатку паўстання, г.зн. у часы Кіраўнічага аддзела Літвы і Даленгі, войска нашае не спазнала занядбання з боку грамадства. Даленга кlapаціўся і апекаваўся маладзю, як камандзір і дбала бацька.

Сяляне са свайго боку забяспечвалі ахвотна тым, чым былі ў стане (сумы, выдаваныя на ўтрыманне войска, відавочна, не былі дастатковымі, бо, як апавядаюць, не раз Даленга мусіў залазіць у сваю прыватную касу для забеспечэння патрэб жаўнераў; лагерная каса была ў руках Антаневіча). Траскоўскі меў у сваім распаджэнні асабістую касу Даленгі. Пасля сыходу Даленгі лёс аддзелаў падлёт вялікім зменам, а пад канец быў роспачлівым: бо пасля ўвянення Зыгмунта і Кіраўнічага аддзела, што мела месца ў першыя дні ліпеня, арганізацыя аслабла, страціла веру ў поспех справы, згуба пагражала ўсім.

Пасля пераможнай бітвы пад Латвелямі Свалкень, жыхар Ковенскага павета, быў высланы з рапартам у Вільню. Яму Аддзел даручыў паспяшацца з паведамленнем, што Ганецкі з 3000-ай арміяй спяшаецца перарэзць Даленгу дарогу на поўнач. Свалкень заміж таго, каб спяшаць дзень і ноц, правёў адзін дзень у Вільні, пасля чаго падаўся ў свой фальварак адпачыць другі дзень. З часам ён знайшоў лагер, уручыў перасцярогу, але ўжо не Даленгу, а Ляскоўску, які ў той час быў ужо ў Панявежскім павеце.

З вялікай колькасцю людзей, з якімі лёс зблізіў Зыгмунта, адным з бліжэйшых быў ксендз Александровіч у Дынабургу.

Зыгмунт цаніў яго разум, нязломную нічым энергію, вялікую сумленнасць і любоў да Бацькаўшчыны.

Пакідаючы назаўсёды Пецярбург, бачыўся з ім і, вядомы пачуццём, якое мусіць засведчыць людзі блізкія да смерці, хочучы пераказаць сваю апошнюю волю, сваё апошнє даручэнне, пакінуў яго не ў Пецярбургу, а ў кс. Александровіча. Ад яго таксама атрымалі: дадзены Зыгмунту на скованку "Польскій вопрос", другі асобнік дадзенага Мілюціну, трэці быў дадзены Нітчалу, сакратару пры ангельскім пасольстве.

Калі Зыгмунт дзеянічаў на Ковеншчыне, кс. Александровіч, пракацуячи за дзесяцярых, дзелавіта вёў працу ў сябе ў Дынабургу. Не разлічаючы на дакладнасць іншых камісараў, сам адследжваў рух і распараджэнні рас[ийскіх] вайсковых уладаў. Гэта ён дае значу ў Вільню пра тое, што планы Зыгмунта некім здраджаны, і пра сабраныя калі Бірж вялікія маскоўскія сілы, для перарэзвання дарогі польскаму войску. Падазрэнне ўпала на Баляслава Сяціцкага (спраўніка), які меў брата, польскага камісара ў Вількаміры. Баляславу страціў усе рысы чалавека - паляка - застаўся толькі спраўнік. Мечыслаў, прыяцель Гейштара, лічыўся тым за сумленнага, гарачых пачуццяў паляка. Ці пры такім блізкім кроўным свяцтве патрафіў захаваць паўнату таямніцы? Не ведаю. Ва ўсякім разе работі яму з той нагоды закіды - цярпеў іх, але давесці невінаватасць не было спосабу. Баляславу Сяціцкі пасля біржанскай паразы, баючыся за сваё жыццё, прасіў перавесці яго ў Рясю, атрымаў пасаду ў Баравічах, дзе я мела пакуту, будучы там на выгнанні, бацько яго часамі як спраўніка, а ў Самары - Ільдэфонса Касцялкоўскага, чыя жонка выдала Зыгмунта ў руکі маскалёў.

Кс. Александровіч зняволены, пераносіў адно з найгоршых у тых часах вязненняў. Адказваў так разумна, што пры перакананні камісіі, быццам ён у сваёй асобе спалучаў дзеянасць ваяводскага начальніка і камісара, тая камісія не могла яму нічога даказаць, мусіла прыгаварыць толькі на пасяленне, але цяжкае вязненне падкасіла здароўе і сілы. Памёр у турме. Смутна мне, што не мела мажлівасці пазнаёміцца з такім Зыгмунтом чалавекам.

Апрача ксяндза Александровіча шмат мела Літва дзелавітых капланаў, узорных у жыцці, вялікіх патрыётаў, як: кс. Бышэўскі ў Троках (рэшту жыцця правёў у Ватыкане), кс. Пежа ў лагеры Зыгмунта (павешаны Мураўёвым), кс. Скарупскі ў Н[ова] Аляксандраўску, сасланы ў Сібір, кс. Гундзюс, прыгавораны да Сібіры, памёр у дарозе ад тыфу; кс. Ішора, павешаны, кс. Зямацкі, павешаны³³⁸ і шмат, шмат іншых, якія прыступалі да справы Бацькаўшчыны, як да алтара і ад якога не адышлі, не пакінулі, хоць увесь гмах валіўся ў друі і іх ля падножжа алтара паҳаваў.

Гінулі на шыбеніцы, у турмах, у вязніцах пакутавалі, цярпелі нястачу на пасяленнях і ў Сібіры. Ім горш было, чым свецкім, няраз у паніверцы мерлі з голаду. Калі расіянам рабілі вымовы, чаму ксяндзам не даюць пасад, як свецкім на выгнанні, адказвалі з наўнансцю: "Да вот видите, не ловко, вашага ксендза нельзя ругат"³³⁹.

(Працяг у наступным нумары.)

³³⁷ Ксяндзы Ішора і Зямацкі былі расстраляны.

³³⁸ Да вось бачыце, нямка, вашага ксяндза нельзя лаяць.

"Крымскі сцэнар" для Беларусі - хутка ўжо пяць год, як пад гэтым загалоўкам рэгулярна з'яўляюцца артыкулы, эсэ, ды аналітычныя перадачы. Ці то ідзе гаворка пра цэны на расейскі газ, ці то пра расейскі вайсковыя базы, альбо расейскія вайсковыя вучэнні на беларускай тэрыторыі... У кожным з гэтых выпадкаў першае, што прыходзіць у галаву: вось і пачалося. Сапраўды, гэта засцярога не надуманая. Расейскі ўплыў у Беларусі нельга не зауважыць. Да таго ж краіна з большага расейскамоўная. Гэта мо гучыць абсурдна, але менавіта праз чаканне наступнага зневалітэчнага кроку з боку Рәсей, у нас запусцілася нават "мяккая беларусізацыя". Ды і ў рыторыцы Прэзідэнта з'явіліся новыя тэрміны: замест "братній дзяржавы" прамільгнула нешта пра "партнёра".

Вось я і вырашила напярэдадні "юбілею" анексіі Крыма Расей даведацца, што ж гэта азначае "крымскі сцэнар"?

Сімферопаль

- Гэта ўсё навадзел!, - Раман паказвае мне новую тратуарную плітку і тынкоўку на дамах.

Раман Чэгрынец - старшыня грамадскай арганізацыі "Рэгіянальная нацыянальна-культурная аўтаномія "Беларусы Крыма"". Раней, за украінскім часам, у Крыме было некалькі грамадскіх аўяднанняў беларусаў. Зараз яны ўсе ўліліся ў адну арганізацыю, якую і ўзначальвае 36-ці гадовы Раман. Мы ідзём па цэнтры Сімферопала. Паўсюль рупліва вядзецца рамонт. На новых чыгунных лаўках выгравіраваны гады 2015 і 2016. Гучныя рэкламы супермаркетаў перарабіваюць адна адну. Новая пешаходная зона нагадвае мне берасцейскую. Ці гэта выпадкова?

- Праект гэтай кнігі быў распачаты ў 2006 годзе. Ва Украіне яе выдаць не маглі, грошай на гэта ніколі не было, - Раман трываме ў руцэ кнігу ў зялёнай вокладцы даволі вялікага фармату, амаль А4. Назва кнігі "Беларусы. Belarusians.". - Калі я ўзначаліў арганізацыю ў 2015 годзе, мы здолелі давесці яе да разуму, дадалі сучасныя дадзеныя і выдалі ў 2018 годзе." Новая расейская ўлада знайшла сродкі на выданне, а за ўкраінскім часам ніхто беларусамі не цікавіўся, - кажа Раман.

Раман Чэгрынец, як і яго бацькі, нарадзіўся ў Крыме. Яго бабуля пераехала ў Крым пасля Другой сусветнай вайны.

- У бабулі заўсёды быў гэта настальгія. Яна пераехала сюды ў 16 год. І ўвесь час яна пастаянна прыгаворала: "Беларусь, Беларусь". Натуральна, што для мяне, крымчаніна, спачатку было складана гэта зразумець. Я ведаю мора, горы, стэп. Але ж, калі я прыехаў у Беларусь, то я быў уражаны беларускай дрыгвой. У Крыме няма балот!

Я таксама ўражана. Раман распавядае мне пра планы стварэння музея Максіма Багдановіча ў Ялце, беларускай калонкі ў газэце, ды беларускай перадачы на тэлебачанні раз у квартал. Няўжо гэта спраўды магчыма, каб чалавек у трэцім пакаленні адчуваў сваю нацыянальную ідэнтычнасць, нягледзячы на тое, што на гісторычнай радзіме ён ніколі не жыў. Як так атрымалася, што ён адчувае сябе беларусам? Беларускія песні заўсёды гучалі ў яго сям'і, кажа Раман. Можа гэта і ёсьць рэцэпт да беларускай самасвядомасці? Але ўжо наступны сказ вяртае мяне да рэчансці.

- З улікам крымскай ментальнасці, мы адчуваем сябе больш як субэтнас вялікага рускага свету. Гэта мая пазіцыя і пазіцыя нашай арганізацыі.

Раман не размаўляе па-беларуску,

але кажа, што валодае ўкраінскай мовай, бо вывучаў яе ў школе, і нават разумее трошкі па крымска-татарску. Але мэты ўжывання іншых славянскіх моў, апрач расейскай, ён не бачыць.

- Запатрабаванай мовай з'яўляеца, натуральна, расейская. Дзе тут карыстацца ўкраінскай мовай? Ёсьць tryядзіная Русь: Вялікая, Белая і Малая. Гэта рускія, беларусы, украінцы. Моцна я б не раздзяляў.

Таксама, кажа Раман, былі арганізаваны курсы беларускай мовы. Я пытаяюся, ці можна туды наведацца, але: "У нас ёсьць курсы, але туды ніхто не ходзіць, бо яны таксама не запатрабаваны".

А Крым, наадварот, з'яўляеца вельмі запатрабаваным беларусамі месцам адпачынку, даводзіць Раман. Афіцыйна Беларусь не прызнае анексіі Крыма Расей. Паводле ўкраінскага заканадаўства, беларусы могуць наведацца "часова акупаваную тэрыторыю" Крым толькі маючы адпаведны дазвол з украінскага боку. Такі дазвол можна атрымаць для наведвання сваёю, магіяў продкаў, і з журналістскай або праваахоўнай мэтай. Турызм не ёсьць падставай для атрымання дазволу з украінскага боку. Але, паводле Рамана, гэта не з'яўляеца перашкодай для беларускіх туристаў.

- У гэтым годзе беларусаў стала больш. Пасля адкрыцця Керчанскага моста шмат пaeхала. Беларускі турыст яшчэ з украінскіх часоў ёсьць запаслівым турыстам. Яму зручна ехаць на сваёй машыне, са сваім скарбам, нават з трэйлерам. Зараз з запускам моста беларус пaeхай.

Калі мы дамаўляліся аб сустрэчы, Раман прапанаваў сустрэцца ля помніка "ветлівым людзям". Гэты помнік з'яўляеца своеасаблівым сімвалам сённяшняга Крыму. Паміж крымскім парламентам і пешаходнай зонай стаіць бронзовы чалавек у вайсковай форме, бронекамізэльцы, з аўтаматам Калашнікава, гранатамі на поясі і шлемамі на галаве. На пагонах, адсунтнічаюць знакі адрознення. Маленькая дзяўчынка працягвае салдату букет. Вакол іх ног трэцца кот, таксама бронзовы. Напэўна, таму, што бадзяжных катоў тут шмат, а мясцовыя жыхары любяць іх і кормяць. Побач з помнікам знаходзіцца таблічка: "Ветлівым людзям ад удзячных жыхароў Крыма, 27.02.2014". "Ветлівія людзі", таксама вядомыя як "зялёнія чалавечкі".

27 лютага 2014 года а чацвёртай гадзіне раніцы парламент Крыма штурмавалі "зялёнія чалавечкі" - расейскі спец. наз. без знакаў адрознення. Той жа раніцай быў узяты расейскі сцяг над крымскім парламентам, які і сёння хістаецца тут ад в

Інга Лізянгевіч

Крымскі сцэнар

Пяць год анексії Крыма

- Я не разумею, аб якім "Крымскім сцэнарам" можа ісці гаворка, калі мы ўжо знаходзімся ў рамках саюзнай дзяржавы, - супакойвае мяне Раман, - я ўвогуле не разумею, што такое "Крымскі сцэнар". Вось прайдзіце па Сімферопалі, паглядзіце. Тут не трэба шмат чаго казаць. Узвесь жыцця рэальная павялічыўся, інфраструктура палепшылася. Новы аэрапорт.

Прынамсі, у гэты аэрапорт зараз можна прыляцце выключна з Рәсей. Але хутка можа дадацца яшчэ адзін напрамак: Сірыя. Напрыканцы мінулага года ў прэсе з'явілася заява С. Аксёна пра мажлівае ўзнікненне новага напрамку з аэрапорта ў Сімферопалі. Гэта будзе рэгулярны маршрут паміж Дамаскам і Сімферопалем.

Пасля нашай сустрэчы мяне не пакідае такое дзіўнае пачуццё, як быццам нешта засталося навыкозаным. Я вырашаю пашпацыраваць па Сімферопалі. Я сустракаю крамы беларускай касметыкі, беларускую "малочку" ў харчовых аддзелах. Мяне ўражвае колькасць кветак у падземных пераходах. Ад прадаўшыц я даведваюся пра тое, што часткова ружы тут крымскія, а часткова галандскія. За амаль пяць год пад санкцыямі знайшліся шляхі, як іх абысці. Увогуле, кожуць людзі, нягледзячы на санкцыі, тут "ёсць усё, апрач Макдональдса".

Рантам я стаю ля светлага будынка з чорнай дахойкай. Гэта будынак камуністычнай партыі РФ. На фасадзе барэльеф з абліччам Сталіна, гэта таксама "навадзел", які з'явіўся тут праз год пасля анексіі.

Севастопаль

"Кара贝尔 494, "Адмірал Грыгаровіч" пабудаваны ў 2014 годзе. Ён ўжо часта браў удел у баявых дзеянях у Сірыі. Ён распрацаваны ў адпаведнасці з найноўшымі тэхналогіямі. Яго тактыка-тэхнічныя характеристыкі звышсакрэтныя. Нават ўстане спакою, за ім увесь час сочыць замежныя спец. службы."

Я знаходжуся на невялікім катэры, які возіць турыстаў па бухтах Севастопаля. Ваенныя караблі Чарнаморскага флоту з'яўляюцца тут галоўной турыстычнай мэтай.

"Адмірал Эсен" аздоблены ракетамі "Калібр", здольнымі дасягаць цэлі на адлегласці 2500 км. Ракета ляціць па дакладнай траекторыі і не парушае пры гэтым межаў іншых дзяржаў, якія нельга парушаць. Вы можаце сабе гэта ўвогуле з'яўліць?" - трашчиць голас экспурсавода праз калонку.

Гаворка ідзе пра расейскую атаку па цэлях у Сірыі ў траўні 2017. Часткі Чарнаморскага флоту з Севастопаля адправіліся тады ў Міжземнае мора. Да сірыйскага ўзбярэжжа можна дабрацца адсюль менш чым за два дні. Стратэгічнае значэнне порта Севастопаля і флоту, хутчэй за ёсё, галоўная прычына анексіі Крыма Рәсей. Я хачу зразумець, як тут змянілася жыццё ў апошнія амаль пяць год. Я пытагаю Рыгора, які за-зывае турыстаў у круіз па гавані.

- Ёсць плюсы і мінусы. Няма вайны, гэта ўжо плюс. Калі б інакш было, тут была б вайна, як у Данецку. Было бы усё сур'ёзна і дрэнна. Амерыканскі флот ужо б стаяў тут. Яны ўжо пачалі фарбаваць украінскія караблі пад НАТАўскі стандарт. Сюды захо-

дзілі грузінскія, турэцкія, амерыканскія караблі, таксама французскія карветы ды фрэгаты. Зараз не ходзяць. Зараз тут расейскі флот у нас.

На набярэжнай дзеци і іх бацькі кормяць чаек з рук. Рыгор, які 40 хвілін таму ўгаварыў мяне з'ездзіць да ваенных карабліў, шукае новых кліентаў.

- Прыйнамсі, тут шмат беларусаў, - кажа ён, - Да беларусаў мы ставімся лаяльні. Добры народ. Ціхі, спакойны, мірны. Чым мне Беларусь падабаецца: у вас ужо даўно ўвялі санкцыі супраць Лукашэнкі, але ж гэта супраць усёй краіны. Але ж народ, ён выжыў. І нягледзячы на санкцыі, прадукцыю сваю на экспарт, у Рәсейю, паставяліе. Малочная прадукцыя файнай, і ўвогуле прадукты харчавання я бяру толькі беларускія, калі ёсць.

Рыгор падрабязна тлумачыць перавагі беларускіх цукерак над іншымі, а мне цікава даведацца, ці было гэта страшна, калі раптам на вуліцах тут з'явіліся ўзброеныя людзі.

- У вас, у Менску, таксама былі хваляванні, - смяеца Рыгор, - такі своеасаблівы Майдан. За Еўропу, за гэткія рэчы... Вы не баяліся тады? Вы? Самі беларусы?

Пакуль я разважаю, як мне растилічыць Рыгору, што мне было страшна, але менавіта таму, што гэты шанец на ўсходзе будучыню нам атрымаць не пашчасціла, ён ужо прадоўжыў сваю думку.

- У вас тады таксама быўнатоў. І ледзь-ледзь абстаноўка ў Беларусі магла і дэстабілізавацца. І Лукашэнка мне ваш падабаецца, - дадае Рыгор.

Я вырашаю нічога не тлумачыць, развітваюся і шпацырую па прамінадзе ў свой гатэль. На рээспублікі мяне сустракаюць Сталін і Пуцін. Іх партрэты вісяць адзін ля аднаго: Сталін - над дзвярыма, Пуцін - праваруч ад яго.

Ялта

- Я люблю беларусаў. У мяне цячэ беларуская кроў. Мой бацька - беларус.

Супрацоўніца могілак у Ялце вядзе мяне да месца пахавання Максіма Багдановіча.

- Мой бацька з Гарадзенскай вобласці, недзе там на мяжы з Польшчай, - тлумачыць жанчына, - беларусы прыезджают да нас вельмічаста. Асабліва ўлетку. Яны адпачываюць тут, заходзяцца да нас, адведваюць магілку. Мы заўсёды ім паказваем. Яны прыходзяць, прыбіраюць, робяць падарак. Так, адведваюць. І пры Украіне прыяджалі, і зараз у Рәсейю прыезджают. Менш не стала. Таксама з дзецимі прыходзяць. Матул паказваюць сваёго беларускага паэта. Летам нават прыезджала дэлегацыя ў беларускіх нацыянальных строях. А тут у нас пахаваныя салдаты, якія памерлі ў шпиталі пад час Айчынай вайны. Мы іх даглядаем, прыбіраем, - даводзіць жанчына.

Старая могілкі, на якіх пахаваны Максім Багдановіч, вялізныя. Знаходзяцца яны на гары, асфальтавыя сцежкі вядуць праз розныя сектары. Спачатку я паспрабавала знейсці магілу сама, але не здолела. Свайго імя супрацоўніца называць не пажадала, але вельмі сардэчна мяне сустракаюць і адразу пагадзілася паказаць мне дарогу. Я пытаюся, ці змянілася жыццё за амаль што пяць год на паўвостраве.

- Нам што? Каб заробак быў, ды вайны не было. Мы - мірныя людзі. Калі нас не чапаюць і мы нікога не чапаем. Менталітэт у нас такі.

- Вы маеце на ўвазе крымскі менталітэт? - дапытваю я.

- Ну як, крымскі. Расейскага чалавека.

- А што змянілася і ў які бок? - паўтараю я сваё пытанне.

- Сказаць, што горш стала, нельга. Сказаць, што... Натуральна, ёсць змены да лепшага, напрыклад, мост, які пабудавалі. Аэропорт у Сімферопалі. Вось і прыйшлі. Я Вас пакіну?

Я дзякую добрай жанчыне і застаяюся сам на сам з магілай Багдановіча. Вялікая шэрэя пліта, бюст паэта прыладжаны на пастаменце-калоне. Калона абвязаная стужкай, на якой вісіць сіні вінок. Стужка чырвона-зялёнай. Я аглядаюся і бачу на дрэвах ля магілы дзве "Пагоні", выразаныя з металу. Вершы, прысвечаныя паэту, стаіць у рамцы на магільнай пліце.

Я выходжу з могілак. На прыпынку я сустракаю Вольгу Іванаўну. Пенсіянерка дзве гадзіны таму растилумачыла мне, як дехаць да могілак. А ці бачыла я "Вялікіх трох", - пытаетца яна і рэкамендует зрабіць гэта неадкладна. Я паслухама саджуся ў маршрутку. Пакуль мы едзем, я распытаю маю спадарожніцу, як змянілася яе жыццё ў апошнія пяць год.

- Спачатку мы трохі баяліся, калі цэны так выраслі. Але мы ўжо прызычайліся да гэтага. Самае істотнае: зараз з'явілася стабільнасць. Медыкаменты даражэлі раней кожны тыдзень. Кожны тыдзень. Яшчэ не паспявала скончыць адну ўпакоўку, як ужо пачынала новую. Зараз я ўжо не купляю ў запас. Раней я складзіравала таблеткі.

Пенсіянерка атрымала новы расейскі пашпарт, але і стары ўкраінскі яна захавала.

- Мы жывём на так званай акупаванай тэрыторыі. Таму мы не можам атрымаць ўсходзкія візы ў нашы расейскія пашпарты. Раней мы атрымлівалі ў Кіеве візы бескаштоўна, бо наша дачка жыве ў Нямеччыне.

З расейскімі крымскімі пашпартамі гэта немагчыма.

- Но ёсць нейкія варыянты, але вельмі дарагі. Ці ведаце вы колькі мы маем пашпартоў? Па два ўкраінскі і два расейскі. А хутка яшчэ атрымаем біяметрычныя. Тады мы зможем паехаць да нашай дачкі праз Украіну.

З новым біяметрычным пашпартамі Украінцы падарожнічаюць без візу. Турыстычныя фірмы прапануюць крымчанам, якія маюць выключна расейскія грамадзянства, дапамогу ў атрыманні візу. Каштую тая паслуга німала. Напрыклад, за 650 єўра некаторыя фірмы гарантуюць атрыманне візу. Але большасць крымчанаў мае і карыстаецца ў гэтым выпадку ўкраінскімі пашпартамі.

- Мы паедзем праз Украіну. Моі прыйдзеца завязаць жоўта-блакітную павязку, - смяеца Вольга Іванаўна, - гэта, бадай, адзінае, чаго дасягнула Украіна за гэты час.

На мачерыку Вольга Іванаўна мае стрыжечную сястру, яле яны не падтрымліваюць адносіны.

- Я з ёй не кантактую. Яна не любіць нічога савецкага. І гаворыць нейкую лухту. Але што зробіць, яна ж не мае нават расейскага тэлебачання...

Я выходжу з маршруткі і крочу ў гару. Ужо хутка я стаю перад велічэным бронзовым Сталінам. Ён сядзіць тут побач з Рузвельтам і Чэрчылем. Помнік у гонар Ялцінскай канферэнцыі 1945 года быў устаноўлены ў 2015 годзе, праз год пасля

анексіі Крыма Рәсей. Каля помніка ўжо сабралася невялічкая чарга: турысты робяць адзін за адным фоткі ля дыктатара.

Экскурсавод Аляксандра чакае сваю группу трошкі збоку.

- Поўнач Рәсей паехала, - падкрэслівае яна, - пачынаючы з Екацярынбурга і да Уладзівастока.

Агульная колькасць турыстаў заставалася ўсе гады стабільнай.

- У 2014 годзе некалькі часу спартрэблілася, пакуль людзі не скончылі баяцца. Але з таго моманту, як з'явіўся мост, людзі едуць нават на некалькі дзён. Раней тут больш было замежных турыстаў. Зараз, натуральна, не. Але беларусы ёсць.

Група Аляксандры скончыла фотасесію, і яна ўжо спяшаецца да аўтобуса. І мне ўжо час збірацца дамоў.

На дарозе дадому

- А вось калі б Вы напісалі, што Крым гэта Украіна, ці Вас бы звольнілі? - пытаетца я.

Наталля жыве ў Севастопалі. Я сустрэла яе выпадкова ў цягніку. Ва Украіне яна наведвае сваякоў. Я тлумачу, што афіцыйна Беларусь не прызнае акупаваны Крым расейскім. Мы едзем у адным купэ і размаўляем ужо некалькі гадзін.

- Нашы крымскія людзі, яны ж таксама ўкрай... - Наталля выпраўляеца, - ...былі ўкрайнцамі. Я была заўсёды не згодна з таім меркаваннем, нібыта ў Крыме расейцы жывуць. Не, карані там у большасці украінскія. Я нават больш скажу: расейскія вайскоўцы, якія засталіся з савецкага часу ў расейскім флоце, родам з Украіны. Палтаўская, Хмельніцкая, Мікалаеўская вобласці... З усіх куточкаў Украіны. І сказаць, што гэта расейцы? Не! У май пціцівярховым пад'ездзе ёсць толькі дзве сям'і сапраўдных расейцаў. Але ж нават у адных з іх прозвішча ўкраінскія. Разумееце? А астатнія ўсе з Украіны.

Наталля распказвае, як аднойчы ўлетку ў трапеізбусе іграла песня "Одну калинку за віном, і Украіну, бо в нас іншой нема!" на украінскай мове.

- І нікто нічога не сказаў дрэннага, ехалі і слухалі. Гэта тое, што насамрэч змянілася, - кажа Наталля. Пяць год таму такую рэакцыю было не магчыма сабе ўяўіць. "За тым часам што было! Божа, калі пачуноць толькі слова "Украіна" - жах! Раней было і пра хахлоў і пра бандэраўцаў. А зараз гэтага няма. Бо чакалі нечага лепшага, напэўна. А лепш не стала. Не стала лепш і ва Украіне.

З БЕЛАРУСКІМ АКЦЭНТАМ

ФРАШКІ

МАЦЕРНАЯ МОВА

Як размаўляюць сёня
Ў нашай хаце?
Паслухаўшы,
Пара рабіць выснову:
Мы ўжо даўно
Забылі мову маці,
А знаем толькі
Мацерну мову.

БІЛІНГВІЗМ

Мы білінгвізм
Даўно ў краіне маём -
Хаця двухмоўем
І не называем.
Такіх у нас сягоння
Вельмі шмат,
Што знаюць мовы дзве:
Трасянку й мат.

ПАЛІГЛОТ

- Ты мовы ведаеш? -
Пытгаю
Ў Міколы,
А ён мне: - Вучыў...
На многіх з іх
Я размаўляю,
Хаця не ведаю -
Аб чым...

АКЦЭНТ

Хто швачкай працуе,
Шафёрам, дацэнтам
У Віцебску, Брэсце,
У Стоўцах і Глуску -
Гавораць усе
З беларускім акцэнтам.
Ды толькі гавораць
Не па-беларуску!..

ІНШАЗЕМНЯЯ МОВЫ

Сцвярджаю зноўку,
Што няроўна дзеліць Бог.
Хто аб замежнай мове
З нас не марыць?!.
Я двух-трох слоў англійскіх
Вывучыць не мог,
А янкі Джон
На інгліш вольна шпарыць!..

НАРОД І МОВА

Ёсць прыкладаў
У свеце дастаткова -
Німа нарада,
Ды жывая мова.
А вось у нас
Усё наадварот -
Знікае мова,
Хоць жывы народ.

КАЛЫХАНКА

Калі малым быў -
У калысцы Янку
Заўжды спявала
Маці калыханку.

Заснавальнік:

ТБМ імя Францішка Скарыны.

**Пасведчанне аб регістрацыі № 908 ад
18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам
інфармацыі Рэспублікі Беларусь.**

Адрас рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даліна.

Адрас для паштовых адпраўленняў:

231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslova@tut.by

А ўласным дзесям
Ён не заспывае -
Бо мовы матчынай
Іван не знае!..

АДНЯЛАСЯ МОВА

Народ ужо
Да многага прывык,
Да іншага -
Звыкае паступова.
Бывае,
Што аднімецца язык,
А тут агулам -
Аднялася мова...

ПАЛІПЛОТКА

- Тры мовы
Жонка Ўласа знае!..
- Не пазайздросіш,
Брат, Уласу!
Мая адною
Размаўляе -
І то няма
Ад яе спасу!..

ДОСЫЦЬ І ТРАСЯНКІ

Не Беларусь у нас,
А Беларусія,
І мы ужо Іваны,
А не Янкі.
Для тых Іванаў,
Думаю ў скрусе я,
Не трэба мовы -
Досыць і трасянкі.

МАЦЯРЫНСКАЯ МОВА

Спыталася Каця:
- Скажы ты мне, Вова,
Чаму мы завём:
"Мацярынская мова"? -
А той у адказ:
- Ну ў дурнай ж ты, Кацька -
Бо маці гаворыць на ёй
Больш, чым бацька.

ЧАМУ Я ПІШУ ПА-БЕЛАРУСКУ?

Што адказаць вам,
Спадары-панове?
Пытанне гэта
Мне здаецца надта вузкім:
Чаму пішу
На беларускай мове?
А чаму дыхаю
Паветрам беларускім?!

Міхась Мірановіч,
сябар Віцебскай абласной
Рады ТБМ, сябар Саюза
Беларускіх пісьменнікаў,
Лаўрэат прэмii
імя Кандрата
Крапівы за 2002 год.

Выстава "ТАНДЭМ"

6 сакавіка 2019 года ў Мінскай галерэі Міхаіла Савіцкага адбылася выставка жывапісу і графікі творчай сям'і мастакоў Вольгі і Юрыя Крупянковых "Тандэм". Акрамя 25-годдзя творчай дзеянасці, 30-годдзя шлюбу, 50-годдзя аўтараў - іх аўтадэйствае сумесная творчасць "у 4 рукі" і рэалізацыя сумесных праектаў.

Юры і Вольга разам вучыліся ў вучылішчы імя А.К. Глебава. Юры скончыў аддзяленне жывапісу а Вольга - графікі. Далей Юры працягнуў навучанне ў асістэнтуры на кафедры жывапісу БДАМ у народнага мастака Беларусі М.В. Данцыга, а таксама ў акадэмічных майстэрнях пры Міністэрстве культуры ў героя Беларусі, народнага мастака Міхаіла Савіцкага.

У экспазіцыі прадстаўлена каля 50 твораў жывапісу Юрыя і 50 твораў друкаванай графікі Вольгі.

У сваёй творчасці Юры працягвае і развівае традыцыі рэалістычнага жывапісу. Мастак працуе ў жанры партрэта, тэматычнай карціны, пейзажу. На выставе прадстаўлены такія цыклы прац як "Двое", "Сям'я", "Свята", "Ідышлэнд", "Партрэты дзеячаў культуры Беларусі..."

Вольга займаецца друкаванай графікай і эслібрисам, а таксама працуе ў тэхніцы літографіі. На выставе прадстаўлены як літаграфіі вялікіх памераў, так і цэлы шэраг эслібрисаў, зробленых мастачкай у прыватныя калекцыі больш, чым 20 краін свету.

Юры Крупянкоў таксама захапіўся эслібрисам, а ў апошнія гады ім зроблена некалькі кніжных знакаў, якія увайшлі ў экспазіцыю.

Асабіста мне спадабаліся карціны "Графіці", "Любімы горад", "Лаўка садавіны", "Ягадка", а таксама партрэты Стэфаніі Станюты, Яўгена Глебава, Мая Данцыга, Міхаіла Пташку і іншых.

Перад прысутнымі выступалі: Леанід Хобатаў, Міхась Баранавіч, Ларыса Фількінштэйн, Віктар Барабанцаў і іншыя асобы.

Выставка "Тандэм" будзе

працаваць да 24 сакавіка 2019 года. Раю наведаць менчукам і гасцямі сталіцы.

Аляксей Шалахоўскі,
гісторык культуры.

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

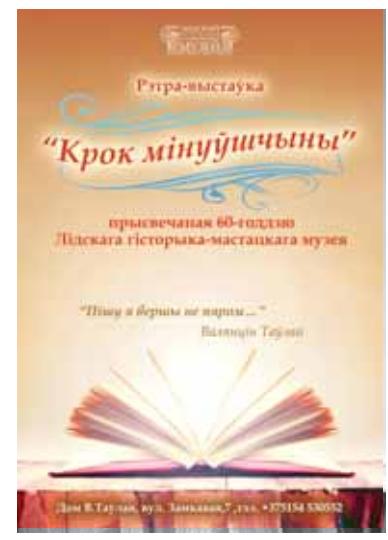
Рэдакцыйная калегія:

Алена Анісім, Юрась Бабіч, Юлія Бажок,
Марыя Баравік, Аляксей Карпенка, Эла Оліна, Ігар
Пракаповіч, Аляксей Пяткевіч, Станіслав Суднік,
Павел Сцяцко, Людвіка Таўгень, Алег Трусаў,
Дзяніс Тушынскі, Аляксей Шалахоўскі.

<http://nslowa.by/> <http://naszaslowa.by/>
<http://pawet.net/> <http://kamunikat.org/>
<http://tbm-mova.by/> <http://belkiosk.by/>

Выставка "Крок мінуўшчыны" папоўнілася

Адкрыту ў лютым у памяшканні літаратурнага аддзела Лідскага гісторычна-мастакага музея выставка "Крок мінуўшчыны", прымеркаваную галоўным чынам да 105-годдзя з дня нараджэння Валянціна Таўлайя, супрацоўнікі музея абяцалі папоўніць новымі экспанатамі. І дапамаглі ім у гэтым калегі з Гарадзенскага дзяржаўнага гісторычна-археалагічнага музея, дзе захоўваюцца асобныя рэчы, дакументы, рукапісы, звязаныя з жыццём і творчасцю паэта, перададзены туды ў свой час яго другой жонкай Лідзейяй Сяргеевай. Некаторымі рукапісамі

і дакументамі Гарадзенскі музеі днімі падзяліўся з лідскім, і выставка "Крок мінуўшчыны" ў доме Таўлайя па вуліцы Замкавай папоўнілася.

У ліку прывезеных з Гарадзенскага экспанатаў - аўтабіографія Валянціна Таўлайя, напісаная яго рукой у 1945 годзе; рукапісы яго вершаў, напісаныя пераважна ў Гарадзенскай турме і адноўленых ім у памяці, у тым ліку сыштак з вершамі; пасведчанне члена Саюза пісьменнікаў СССР; даведка аб тым, што ў 1942-1944 гадах Таўлай быў сувязным партызанскага атрада імя Катоўскага; пасведчанне да медаля "За доблесную і самаадданую працу ў перыяд Вялікай Айчыннай вайны 1941-1945 гг.>"; прафсаюзны білет, выдадзены паэтам незадоўга да яго смерці ў 1947 годзе.

Магчыма, у далейшым выставка "Крок мінуўшчыны" папоўніцца дакументамі альбо іх копіямі з музея адной са школ горада Баранавічы, дзе таксама шануюць памяць аб Валянціне Таўлай.

Перад прысутнымі выступалі: Леанід Хобатаў, Міхась Баранавіч, Ларыса Фількінштэйн, Віктар Барабанцаў і іншыя асобы.

Выставка "Тандэм" будзе

працаваць да 24 сакавіка 2019 года. Раю наведаць менчукам і гасцямі сталіцы.

Гэтая заняткі будзем

працягваць і ў бягучы

і яшчэ карэспандэнту стала вядома, што кампазітар Леанід Шурман даслаў у Лідскі гісторычна-мастакі музеі праз сацыяльнае сেціва ноты на асобныя вешышы Валянціна Таўлайя. Супрацоўнікі музея спадзяюцца, што хто-небудзь з лідскіх выкананцаў захоча выкананы песні на гэтыя вершы.

І яшчэ адно пажаданне лідскіх музейных работнікаў, якое тычыцца "таўлеўскай" тэмы, - набыцца дакументальны фільм "Валянцін Таўлай" (1978 год, аўтар сцэнарыя - Вячаслав Адамчык). Магчыма, названы фільм захочаўца ў Беларускім дзяржаўным архіве кінафотафонадокументаў горада Дзяржынска.

Наши кар.

Аўтары цалкам адказныя за падбор

і дакладнасць прыведзенай інфармацыі.

Рэдакцыя рукапісы не вяртае.

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.

231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.

Выдавец: Установа інфармаціі "Выдавецкі дом ТБМ".

Газета падпісана да друку 18.03.2019 г. у 17.00. Замова № 488.

Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 1500 асобнікаў.

Падпісны інಡекс: 63865.

Кошт падпіскі: 1 мес.- 2,37 руб., 3 мес.- 7,11 руб.

Кошт у розніцы: падамоўленасці.